

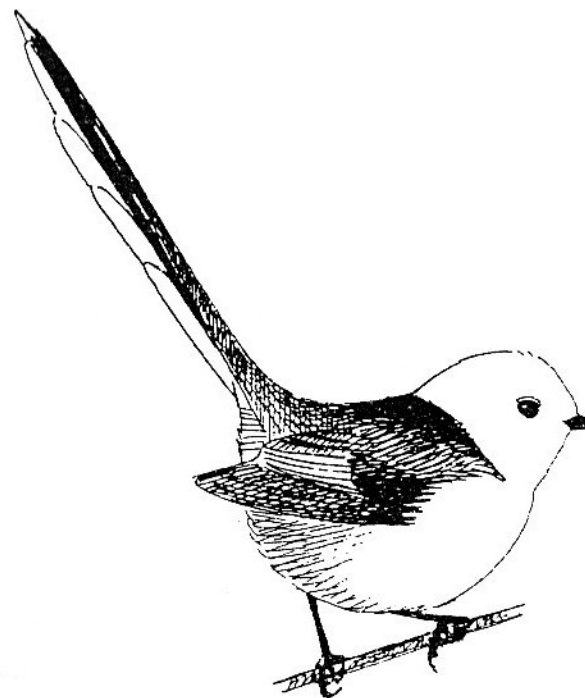
*Råbock i vintriga lissjömarker.
Teckning: Karin Strömberg.*

MERGUS

Nr 2 2001

Arg 12

Mergus

Nr 2 2001 Årg. 12

Kontaktblad för
Surahammars
Naturskyddsförening

Mergus utges med 1 - 3 nummer per år och är gratis för medlemmarna. Bidrag (uppsatser etc) mottages tacksamt. Adress: Mergus c/o Tom Sävström, Stenbovägen 12, 735 34 Surahammar, Tfn: 0220-33729.

Flora- och faunavård. I föreningens regi och i samarbete med andra intressenter bedriver vi flora- och faunavårdsprojekt i Muren, Kohagen, Sand m fl. platser. Arbetet går ut på att bevara värdefulla natur- och kulturområden med dess växt- och djurliv. Föreningen är remissinstans till kommunen i viktiga natur- och miljövårdsärenden.

Styrelsen:

Vid föreningsärenden - kontakta gärna någon i styrelsen.

Tom Sävström 337 29
Marianne Svärd 302 76
Mikael Leppälampi 315 24
Lars Bsenko 317 82
Conny Öhrman 309 95
Frank Nilsson 302 87

Omslag: Stjärtnes, vår näpnaste fågel. (Ur Titta på fåglar, L Bolund)

Innehåll Mergus 2 - 01:

- 3 Kommentaren
- 4 Landskapsbild
- 5 Vårfåglarnas ankomst
- 6 Halvenkla beckasinen
- 8 Naturbetesmarkernas svampar - rapport (II)
- 22 En vanlig "kuse" i betesmarkerna
- 23 Porpoloma-året 2000
- 24 Sett och hört i markerna
- 27 Notiser
- 31 "VäxtNytt"
- 32 Råbock i vintriga lisjömarker

Kommentaren

Ett nytt år, 2002, har begynt och från Naturskyddsföreningens sida blir det ett år då vi ska göra en särskild insats för att hjälpa staren. Som du kan se i vårprogrammet ska vi spika ihop 50 holkar som sedan ska sättas upp i några av alla de fina betesmarkerna vi har i kommunen. Holkarna skall årligen rensas och underhållas.

Staren är en värdig symbol för ett levande jordbrukslandskap. Hon är beroende av hackspettarnas bobyggnadskonst, då hon uteslutande bebor så kallade "hålträd". (Tack och lov accepterar hon även holkar). Förr kunde man se staren häcka under någon enkupig takpanna på någon la'gårdsbyggnad. Såg det själv på 60-talet vid exempelvis Byggetorp och Bälgmakartorp. Vid Byggetorp ligger nu ett plåttak på stallbyggnaden och där häckar vare sig stare eller sädesärta längre och vid Bälgmakartorp har taket på den förfallna byggnaden rasat in.

Staren utgör också ett trevligt och efterlängtat vårtecken. Hon är bland de första som återvänder till de nordiska häckningsplatserna, tillsammans med lärkan och tofsvipan. En skön ljunnen vårväll ljuder starsången ut över nejden, från ett av boträden i hagen. Under sången kommer hanen riktigt i extas och hela fågeln vibrerar och den grön- och violettskimrande svarta fjäderdräkten, översållad av ljusa fläckar, glänser i solskenet. Ur strupen frambringas flöjtningar och härmläten, blandat med näbbtrumningar. Bland de tjugotalet härmlätena märks bl a storspovens flöjtning och sothönans energiska k ö c k.

För övrigt värnar vi om några vårliga traditioner i det vårprogram som medföljer detta utskick. Exempelvis ugglemys, fagning och nattfågellyssning. Vi fortsätter med praktiskt naturvårdsarbete i betesmarker och hassellundar och så ser vi till att liarna är välslipade till höjdpunkten i vår verksamhet - slättergillet i Skogsmuren - som i år infaller den 4 augusti.

Gott Nytt Naturår och väl mött i skog och mark med Naturskyddsföreningen!

Tom Sävström
Ordförande

Örtrik beteshage i Hästlösa. Teckning: Catarina Lindberg

Landskapsbild

Den röda stugan i skogens bryn, den är ful, den är ful och led!
Och bonden är en förskräcklig syn. Han är ful, han bör läggas ned!
Och åkern, varpå han kör med plog, den är ful; det är fult med fält,
ty Sveriges land bör bli täckt med skog.
Det är fint, det är rationellt.

. /Notarien

Ovanstående, klippt ur VLT årgång 1968, återfann jag i min samling nyss. Där gisslades jordbrukets utveckling - eller avveckling? - och problemet förefaller tidlöst.

Författaren skriver alltjämt dagsvers i den Pers-iska tidningen. Bak signaturen döljer sig Gunnar Ljusterdahl, f d riksdagsstenograf och chefredaktör för Grönköpings Veckoblad; vårt lands enda månatliga veckotidning. (Inom parentes nämnt; son till min vördade biologilärare Evert Ljusterdahl i Västerås, bördig från Säter i Dalarna, vilken Orts topografi inspirerade till efternamnet).

/Arne Persson

Vårfåglarnas ankomst 2001

av Mikael Leppälampi

När nu vintermörkret faller kan det vara skönt att minnas tillbaka till vårens hektiska tid i fågelmarkerna. Så här mötte vi våren 2001

Mars

4 Skogsduva

8 Storlom

10 Ringduva

Ormvråk

11 Trana

13 Grågås

Tofsvipa

Sånglärka

15 Fiskmå

17 Hornuggla

25 Sädgås

Dubbeltrast

Hämpling

Sävsparv

APRIL

1 Kricka

Ångsoplärka

Skrattmå

Fiskgjuse

Ljungpipare

Enkelbeckasin

3 Brun kärrhök

Sädesärta

Taltrast

Skogssnäppa

Rödhake

Gråtrut

Vattenrall

4 Stjærtand

Järnsparv

Knipa

Storspov

Sothöna

7 Rödvingetrast

8 Årta

Rödbena

Gransångare

10 Mindre strandpipare

12 Svart rödstjärt

15 Blå kärrhök

19 Bruna

25 Stenskvätta

Grönbena

Fisktärna

Ladusvala

27 Rödröm

28 Skedand

Drillsnäppa

Brushane

29 Svarthakedopping

Trädpiplärka

Lövsångare

30 Göktyta

Svartvit flugsnappare

Maj

1 Buskskvätta

2 Årsångare

3 Grå flugsnappare

5 Rödstjärt

6 Gulärta

Törnskata

8 Gök

9 Näktergal

20 Bivråk

Tornseglare

Halvenkla beckasinen

av Arne Persson

Dessa rader skildrar ett sammanträffande med vår minsta beckasin. Någon tycker kanske det är gammalmodigt att inte använda det moderna namnet dvärgbeckasin. Det gamla namnet faller dock bättre in i "den aritmetiska beckasinserien"; dubbel-enkel- och halvenkel beckasin, med 16, 14 respektive 12 stjärtpenor. Den halvenkla är visserligen minst men ej någon krympling. Tidigare ingick de tre i samma släkte - *Gallinago* - men den minste har av vetenskapens utövare förts till eget släkte: *Lymnocyptes* ("den som döljer sig i mossar"); ett fyndigt namn, som denna berättelse vittnar om.

Engelsk setter är en hundras för fågeljakt, där hunden skall uppsöka och "ställa sig" för fågeln, utan att denna tar till vingarna innan jägaren hunnit fram. Familjen hade i slutet av 50-talet berikats med en sådan, väl mest för sällskaps skull. Jag ville dock pröva hundens vakenhet för fåglar och när valpen blivit unghund, fördes den i markerna med lång lina påsatt och den visade sig ha ett gott sjätte sinne.

På förmiddagen den 26 oktober 1958 tog jag hunden med på promenad till det blöta ängspartiet vid Gnien öster

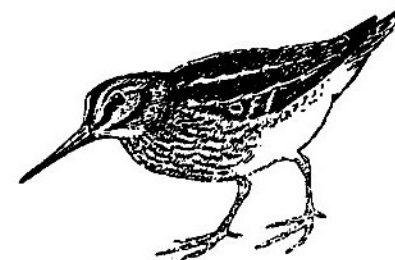
om Långgrunda upp mot Byängsbacken, som är kartans namn på åspartiet. Komna ut i ävjan kopplades söklinan på och jycken fick ta ledningen. Tämligen omgående stod settern som fastgjuten och när jag avancerade framåt, flög ett par "väsande" enkelbeckasiner upp ett stycke framför oss. Nytt sök igen och så tvärstopp på nytt.

Ingen fågel flög upp denna gång, men hunden tvärtjurade och vägrade röra på sig. Jag uppmärksammade att hundnosen denna gång inte pekade horisontellt framåt, utan snett neråt mellan två tuvor och - vips lyfte en krabat, när jag tog ett kliv däråt. Den kastade inte i flykten som sin vanligare släkting, utan höll rak bana lågt över marken. Vingföringen var också annorlunda; det omedelbara synintrycket därav var fladdermus. Vi hade råkat på den halvenkla beckasinen.

Den uppskrämda fågeln drog iväg några tiotal meter och tog mark igen. Jag höll noga ögonmärke på nedslaget, väntade några minuter och gick sedan däråt. Plötsligt stelnade min medhjälpare till och nosen pekade snett nedåt som förra gången. Jag stod stilla och sökte med blicken, väl inseende

Halvenkelbeckasinen

Illustration av Harald Viberg. Ur FÅGLAR I SVERIGE, Erik Rosenberg, fjärde upplagan, 1961.

att en fixeringsbild måste lösas upp. Men detta visade sig ogörligt.

Så förblev vi där "alla tre" orörliga. Blott bubblandet runt de leriga stövlarna signalerade att sinnesvärlden bestod. Då nös hunden av någon anledning och beckasinen for upp framför oss. Jag hann uppfatta den randiga ryggen och den vackert metalliskt grönglänsande ovansidan som bjärt kontrasterade mot den kritvita undre. Fågeln landade ett stycke bort igen, men fick nu vara ifred för oss. Jag var glad och storbelåten med att ha fått göra en ny bekantskap bland de bevingade på Byängarna, där den rastade på färden söderut från någon myr i högan nord.

Fem dagar senare var hunden och jag åter på samma blöta ställe och även då fick vi fatt på den halvenkla. Praktiskt taget hela händelseförloppet från första tillfället upprepades även denna gång.

Vi har nog den halvenkla beckasinen lite här och där på kreaturstrampade blötängar ända in på senhöstarna. Vill man se den, får man dock finna sig i att tålmodigt vanka/vada fram och åter, fram och åter, ty fågeln är, som sagt, av oräddaste sort.